

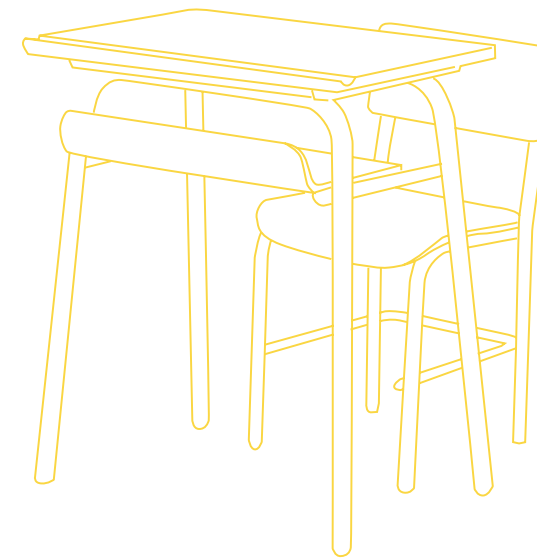

REPENSAR PER TRANSFORMAR

LES ESCOLES
D'ESTIU VALENCIANES
A TRAVÉS DEL TEMPS.

Educar és aprendre
a viure junts i
aprendre junts a viure.
És estar en l'inacabat
que som: oberts,
exposats i fràgils.

Marina Garcés

**REPENSAR
PER
TRANSFORMAR**

LES ESCOLES
D'ESTIU VALENCIANES
A TRAVÉS DEL TEMPS.

Sembrant futur

Les Escoles d’Estiu i els Moviments de Renovació Pedagògica són dos elements indestruïbles de la història del País Valencià. No és cap exageració dir que la nostra societat no seria la mateixa sense la seua aparició, allà pels anys 70 del segle passat. Què haguera estat de la nostra llengua? Què haguera estat de la nostra consciència com a poble? Què haguera estat de la igualtat, el respecte i la llibertat a l’ensenyament? I, sobretot, què haguera estat de nosaltres? Què haguera estat d’aquells xiquets i xiquetes que als anys 70 i 80 estàvem a les escoles descobrint el món i la vida? Què ens hagueren ensenyat els mestres de la foscor? Qui seríem ara? On seríem?

*Per cada dificultat,
una solució original;
per cada insult,
una resposta educada;
per cada mala cara,
un somriure preparat.*

Celestine Freinet, Maria Montessori, Paulo Freire, Carles Salvador, Rosa Sensat... La pedagogia renovadora es va “infiltrar” al sistema educatiu franquista precisament per les esclotxes que eren les Escoles d’Estiu i els MRP, l’activitat dels quals era vigilada i censurada per l’antic Règim -quan no prohibida-. I cadascun dels mestres i les mestres que s’hi unia, també es convertia en una nova fissura contra la por i la repressió perquè impregnava d’innovació i llibertat la seua escola i els

companyes i les companyes que hi treballaven. Primer, n’eren ben pocs però compensaven la seua minoria amb el coratge i la valentia dels qui se saben lliures i íntegres: per cada dificultat, una solució original; per cada insult, una resposta educada; per cada mala cara, un somriure preparat. I, a poc a poc, la taca renovadora i llibertària s’anà escampant arreu del País, esperonada per la qualitat que més bé defineix els mestres de les Escoles d’Estiu i els MRP: vocació. Vocació per aprendre, estimar i ser lliures.

PRIMERS LLIBRES DE TEXT EN VALENCIÀ. ANYS 80.

MANUALS DIVERSOS. ANYS 70.

Han passat més de quaranta anys i, malgrat l'avenç indiscutible que ha viscut la nostra societat en tots els àmbits, encara som lluny d'on voldríem ser. Malauradament, l'animadversió contra la nostra llengua, la nostra cultura i l'escola pública continua ben viva; fins i tot és present en l'ideari de forces polítiques que, actualment, formen part de les Corts Valencianes. És per això que des de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport impulsem projectes i formacions com l'Escola de tardor Carme Miquel 2020, que connecten

*Malauradament, l'animadversió
contra la nostra llengua,
la nostra cultura i l'escola pública
continua ben viva;
fins i tot és present en l'ideari
de forces polítiques que,
actualment, formen part
de les Corts Valencianes.*

amb els Moviments de Renovació Pedagògica i les escoles d'estiu, amb la seua reflexió crítica, necessària i ben oportuna sobre l'escola i l'educació del present. Al cap i a la fi, reflexionar sobre el passat i el present ha estat sempre la ferramenta essencial sobre la qual les Escoles d'Estiu i els MRP han bastit la seua raó de ser: sembrar la terra de futur.

Vicent Marzà i Ibáñez

Conseller d'Educació Cultura i Esport

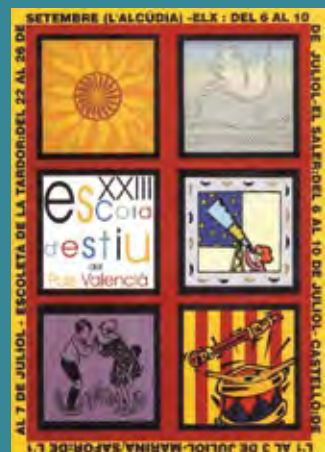
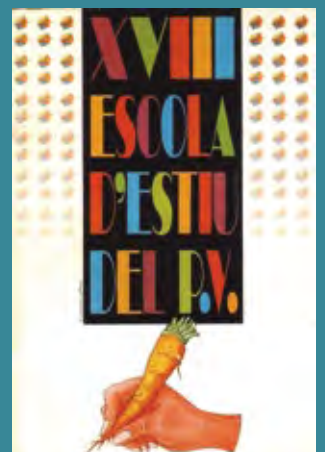
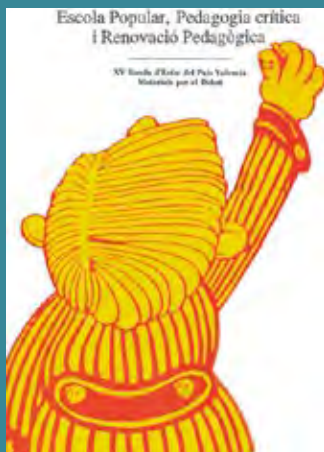
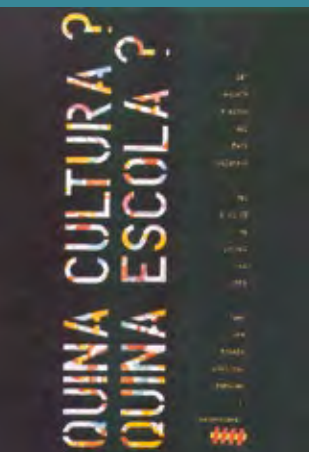
Impremta "COCA"
emprada a l'escola.
Les Alqueries (Castelló)

Impremta de tinta
emprada a l'escola.
Les Alqueries (Castelló)

Galindianes
Dècada de 1980

Repensar per transformar: les escoles d'estiu al segle XXI

Quan el Conseller d'Educació ens va proposar, l'estiu de 2019, recuperar les Escoles d'Estiu, ens vam il·lusionar enormement.

Ens vam il·lusionar perquè som filles i fills, metafòricament i literal, de tanta gent que va posar tota la seua espenta, esforços i desitjos per aconseguir una escola democràtica, equitativa, pública i en valencià.

Ens situem al final dels anys 70: calia reinventar-se, calia tornar a alçar-se de la desfeta que va suposar el franquisme a les nostres aules. Calia recuperar l'esperit de les mestres de la República i calia, sobretot, arrelar-se a l'entorn.

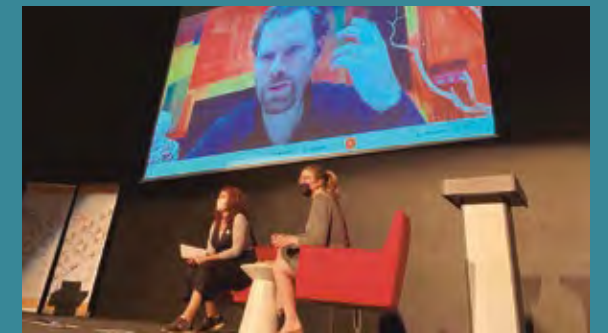
Per això, des de la Direcció General d'Innovació Educativa i Ordenació, ens vam posar en contacte amb els i les mestres que ho van viure de primera mà: Rosa Serrano, Fina Masgrau, Albert Sansano, Roser Santolària, Adela Costa, Maria Conca, Ferran Zurriaga, Hermini Segarra,

Jaume Martínez Bonafé, Joana Sánchez, Jaume Fullana, Asunción Botella... i tants d'altres que han seguit els seus passos. Som un país de mestres, no ho podem negar.

De totes les converses que vam mantindre amb elles i ells i de tot el material que ens han cedit, tan amablement, hem pogut organitzar una exposició que ha viatjat durant la tardor de 2020 des de Castelló a Elx i a València, les tres seus en què hem començat aquest viatge de formació.

Una exposició que vam pensar resultava necessària, no només per recuperar l'esperit de les Escoles d'Estiu, sinó perquè ha esdevingut una escletxa i una llum a seguir en un curs tan estrany com aquest 20-21.

Hi ha un fet que sempre ens ha cridat l'atenció i que dona mostra de com de capritxosa pot ser la història: la 1a edició de l'Escola d'Estiu, la del 1975, mai no es va poder celebrar. El permís del Governador civil no va arribar a temps, diuen. Però els i les mestres no van desistir i van organitzar, igualment, una 1a edició a la tardor d'eixe mateix any; fou una formació diferent, més modesta, potser, però que els va donar l'espenta per a l'edició de l'estiu de 1976.

REPENSAR PER TRANSFORMAR

Enguany, 45 anys més tard, la COVID ens ha fet impossible celebrar l'Escola d'Estiu Carme Miquel que teníem en ment. Una escola festiva, alegre i calorosa en tots els sentits. Però, tal com hem comprovat als nostres centres educatius, les i els mestres ens hem reinventat, i ací hem arribat, tossudament, per celebrar la tornada a les aules.

Una escola de tardor en temps de pandèmia, que ens ha servit per reflexionar, per agafar aire i forces, per tornar a posar-nos en contacte.

Que ens ha espentat a transformar-nos, a ser creatius i a redissenyar el programa segons anàvem avançant. Una escola de tardor per a la qual hem comptat amb arrels, com Francesco Tonucci, innovació, amb Rob Houben i les Escoles Àgora i la càrrega filosòfica que necessitem per repensar el projecte educatiu i social.

Una escola de tardor on també hem tingut aules debat, tallers pràctics, concerts, teatre i dansa, perquè calia repetir que en aquest moment de crisi sanitària, la cultura no només és segura, sinó molt necessària.

Perquè sabem que la formació continuada i el mateix acte de pensar, llegir, escriure, conversar, aprendre i compartir és una potència de transformació futura. Perquè com ens recorda Concha Fernández Martorell¹ "Per crear nous mons, lluitar per altres formes de vida i construir configuracions socials diverses, primer cal imaginar-los".

Margarida Castellano Sanz

Directora general de Innovació Educativa i Ordenació

¹ A Pedagogies i emancipació (Barcelona: 2020, 13)

*Repensar l'escola:
les escoles d'estiu del país valencià*

Per què el que veiem davant ens mira a dintre?

Georges Didi-Huberman

Fer pensar l'escola Fer pensar el medi Fer pensar el temps

Entre les milers d'imatges amb les quals convivim diàriament hi ha algunes que ens sorprenen i es queden fixades en la nostra ment. En *Lo que vemos, lo que nos mira* (1992), Georges Didi-Huberman planteja que l'acte de veure implica reciprocitat i pensament introspectiu. Veure suposa que el pensament travessa la mirada i obri un espai intern que ens constitueix.¹

Durant el procés inicial d'investigació per a l'exposició "Repensar l'escola: les escoles d'estiu del País Valencià", una imatge em va aturar de colp una nit de desembre. En la pàgina 14 del primer butlletí de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica del País Valencià, en un article sobre l'escola d'estiu de 1989, em vaig topar amb la fotografia d'un home amb ulleres de sol, una corona, una capa i una sivella on es podia llegir "Ocupa tu Aula Libre", escrit a mà.

Reconeixia exactament la mirada d'aquell home, una mirada que solament veia en la meua ment i que, al mateix temps em travessava per dins; era la mirada de mon pare. La foto no la identificava, però la certesa em recorria el cos. Immediatament vaig fer aplegar la imatge a mon pare, qui, per a la meua sorpresa, no va parlar d'ell mateix, sinó que va centrar l'energia de la conversa a encoratjar-me i a fer-me pensar més profundament en el projecte, a cercar una motivació intrínseca per trobar-li sentit propi. Ell feia de pare i m'encoratjava a establir connexions entre allò personal i el món.

¹ DIDI-HUBERMAN, G. (1992). *Lo que vemos, lo que nos mira*, Manantial, Buenos Aires, p.15.

Quan vaig tornar la mirada a la imatge, aquesta em preguntava: ¿Què recordes amb més estima de la teua infantesa? ¿On vas créixer i quin era el teu món? ¿Quines persones han tingut un rol significatiu en el teu desenvolupament? ¿Quines són les experiències d'aprenentatge que t'han marcat? ¿Quins entorns consideres com a espais de coneixement? ¿Per què?

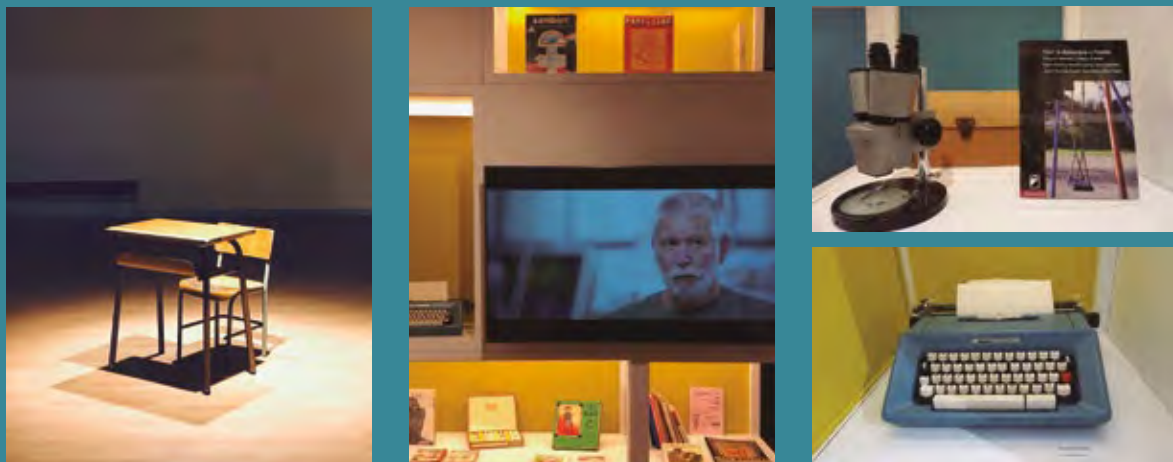
Dedicar un espai expositiu a les escoles d'estiu i a la renovació pedagògica implica situar-les en un temps lineal, però també anacrònic. Quan objectes, fotografies, audiovisuals, documents i textos entren en contacte amb el públic provoquen una experiència del temps complexa, heterogènia i latent que, alhora, integra la memòria des de la subjectivitat de cada visitant.

Aquesta exposició provoca la irrupció de diferents experiències temporals. Un exemple són els records sobre com, on i amb qui hem après en la nostra vida, en la infantesa, en la joventut o en l'actualitat. Trobem mobiliari escolar, un projector de transparències, una màquina d'escriure, impremtes i altres objectes tecnològicament desfasats que s'hi alternen amb altres eines creades a mà. Aquests objectes, els escrits i les veus descriuen metodologies pedagògiques que poden ser reconegudes o descobertes com a elements d'avantguarda i poden despertar una motivació per a la seua aplicació en el present.

Els Moviments de Renovació Pedagògica al País Valencià (MRP) van nàixer durant els últims anys de la dictadura i prengueren força durant la transició democràtica. Era un temps d'incertesa on l'estat democràtic i l'escola pública estaven per definir. Agents actius en els canvis socials i polítics, els MRP també suposen un discurs, una manera de formular els problemes de l'ensenyament i d'afrontar-ne l'alternativa.²

² MARTINEZ, A. (2016). Els Moviments de Renovació Pedagògica: construint la democràcia des de les aules, *Revista d'Història de l'Educació*, 83-105.

REPENSAR PER TRANSFORMAR

Els MRP reprenen les idees renovadores dels mestres de la República, de l'escola nova i d'altres pedagogies progressistes i generen un pensament crític al voltant del sistema educatiu que s'hi ha expandit durant quasi quatre dècades en les quals els MRP han passat per diferents fases d'evolució. En cada etapa, els MRP cerquen i desenvolupen pensament crític i acció al voltant de l'ensenyament, una pràctica "que no pot deixar de ser indagativa".³

Avui els MRP conviuen amb altres grups i col·lectius dins i fora de la seua federació de MRP del País Valencià, agrupacions que també plantegen altres formes de fer renovació pedagògica. El treball dels MRP i el seu compromís amb l'educació pública i emancipadora, la qual ens reconeix com a subjectes que aprenen de forma crítica en el plànol de la solidaritat, es manifesta a partir d'accions, textos, seminaris, activitats de diversa natura i de trobades anuals.⁴

En origen, alguns dels col·lectius es van constituir a partir de l'organització de les Escoles d'Estiu del País Valencià. Aquesta mostra és una presentació general d'aquestes trobades, organitzades pels MRP Castelló, Comarques Centrals, Marina-Safor, i de les Terres del Sud.

Potser que existisca una visió simplista de les escoles d'estiu, que les considere unes simples trobades de formació de mestres, però des del comissariat, volem compartir una altra visió molt més complexa i enriquidora d'aquest fenomen. Si els MRP són un discurs, les escoles d'estiu són espais de pensament, de participació i de cocreació d'aprenentatge conjunt dins d'un temps en comú; una autoinvitació a desenvolupar el pensament pedagògic, social i polític.⁵

³ Francisco Giner de los Ríos citat en MAYORDOMO, A., AGULLÓ, C. *La Renovació Pedagògica*, 2004, 15.

⁴ MARTINEZ, J. (2002). ¿Qué son los MRP? *Cuadernos de Pedagogía*, (311), 85-89.

⁵ SANSANO, A. (2013), *L'escola que volem: 25 anys d'Escola d'Estiu del País Valencià a l'Horta, Tàndem*, p.136

[illegible]

La imatge que hem triat per a il·lustrar el projecte ens convida a mirar un grup de persones que genera un espai, un temps i un coneixement en comú.⁶ Des de la primera edició en 1976⁷, aquestes trobades aporten l'espai físic i el marc temàtic on succeeixen activitats de diversa natura i on es genera coneixement, compartint i avaluant pràctiques des de la crítica i l'autocrítica.

El programa de la XVIII Escola d'Estiu de 1993 defineix la trobada com una "intenció educativa", com "l'invisible que tots els anys (als inicis de juliol) torna a convidar-nos amb un cert alé de mar i d'esplai i amb la refrescant possibilitat de la trobada" i esclareix que "l'Escola d'Estiu viu, tracta de debatre i, d'enfortir la capacitat d'anàlisi sobre el nostre món i la nostra vida". Aquestes trobades es diferencien d'altres formacions al professorat per la seua continuïtat, pel seu trencament amb la visió tradicional de l'ensenyament i per obrir el debat educatiu a la situació social i humana. Participants d'aquestes trobades les identifiquen com "el meu regal", un espai que els feia créixer com a persones i mestres.⁹

En aquests temps vivim una retrobada del pensament crític amb les pràctiques educatives des de diferents camps, com l'activisme, els museus o les institucions culturals.¹⁰ En aquest context, Marina Garcés planteja de quina manera pot una pràctica educativa tindre el potencial de transformació mental, social i existencial avui. Per a Garcés "pensar és descobrir-se en situació", i provocar pensament suposa generar l'experiència de la nostra implicació amb el món. Aquesta implicació amb el món existeix en la base de les escoles d'estiu. Conseqüentment, la mostra expositiva itinerant "Repensar l'escola: les escoles d'estiu del País Valencià", allotjada en tres entorns culturals, i que té lloc durant una crisi sanitària global, convida a pensar en un altre model d'escola amb metodologies renovadores i amb una relació més significativa amb el medi.

⁶ Imatge de l'Escola d'Estiu de Comarques Centrals de 1989.

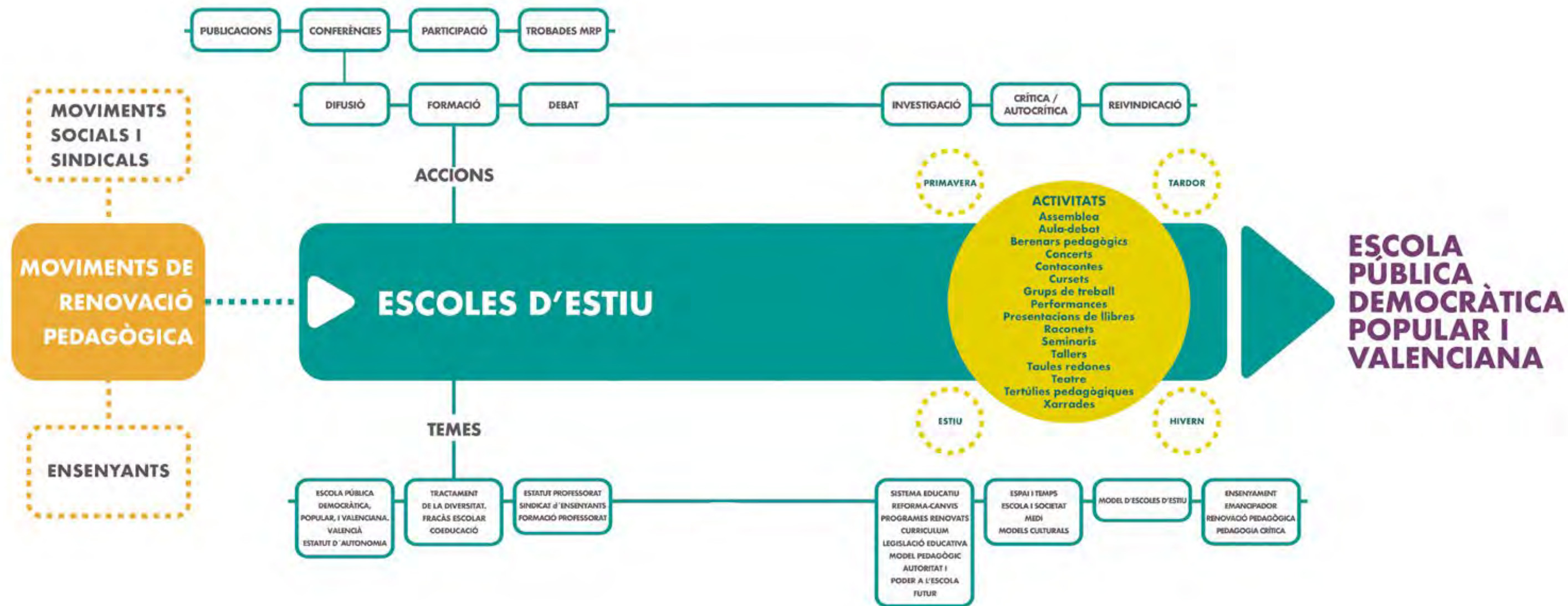
⁷ La primera Escola d'Estiu del País Valencià, programada en 1975 a València, no va ser autoritzada pel governador civil. La carta on es nega el permís per a la trobada forma part dels elements expositius de la mostra.

⁸ Programa de l'Escola d'Estiu de les Comarques Centrals, 1993, p. 5

⁹ Entrevista a membres del MRP de Castelló, 12 d'octubre, 2020

¹⁰ GARCÉS, M. (2010). *Dar que pensar. Sobre la necesidad política de nuevos espacios de aprendizaje, Espai en Blanc*, 7-8, 67-79

REPENSAR PER TRANSFORMAR

L'espai expositiu es planteja com a instrument de la seua pròpia condició perceptiva i aspira a repensar la realitat cultural. El plantejament expositiu inicial contemplava un ús actiu de l'espai físic que s'ha adaptat a converses documentades amb membres dels MRP per tal de generar fonts orals i a la iniciativa "bioescolafia", on alumnes de 2n de batxillerat reflexionen, narren i escriuen al voltant d'allò que l'escola ha suposat en les seues vides.

L'exposició s'organitza a partir de la creació de mòduls i espais oberts interconnectats per tal d'establir diferents modalitats de lectura que possibiliten connexions, nexes i desbordaments entre elements, fets, teories, imatges i experiències pròpies. A partir de documents, imatges fotogràfiques, vinyetes, cartells, audiovisuals, textos publicats i objectes, l'exposició dona a conèixer i recorda el grandíssim treball dels MRP, però també vol despertar noves perspectives des d'una mirada actual. En aturar-nos davant d'una imatge, ens situem "davant del temps."¹¹ L'anacronisme no escapa de l'anàlisi d'imatges, ja que aquestes són interrogades i vistes per nosaltres en el present, de la mateixa manera que les imatges ens observen i ens interroguen en silenci.

Un grup de mestres conversen a l'aire lliure asseguts en rogle, altres fan macramé, ballen, escolten, debaten, marxen per la pau, critiquen la LOGSE, descansen i s'amaguen en raconets on participen en activitats lúdiques. Després, tornen al debat, avaluen i s'autoavaluen, escriuen.

Dempeus davant d'aquestes imatges i objectes inclosos en l'exposició, ens preguntem: ¿Quina és l'experiència de la nostra mirada avui dins d'un espai de memòria que ens transporta a les nostres pròpies experiències educatives i d'aprenentatge?

Jodie Dinapoli Algarra

Comissària de l'exposició "Repensar l'escola:
les escoles d'estiu del País Valencià"

¹¹ DIDI- HUBERMAN, G.(2000). *Ante el tiempo. Historia del arte y anacronismo de las imágenes*, Adriana Hidalgo, p.31.

La participació de moltes
persones d'avantguarda en
l'art, la literatura,
la filosofia, o la música,
de molts professors i
professores universitàries,
van fer de les escoles d'estiu,
caixa de ressonància i difusió
de noves propostes culturals
que volien arribar a les aules
i als carrers.

La mirada del MRP

El saber per a l'emancipació de persones i pobles

Les activitats d'estiu i d'hivern del MRP Escola d'Estiu van teixir un discurs al voltant d'allò que calia ensenyar a les escoles, instituts i universitats per contribuir a la difusió d'una cultura democràtica. Les comissions organitzadores debatien la selecció de propostes que hauria d'incloure el programa cada any, tant de les aules debat, com de les activitats extraescolars, i el disseny dels espais: l'oferta cultural és el contingut i la forma. Els programes havien de cuidar la relació entre la teoria i la pràctica; prioritzar l'intercanvi d'experiències, el debat polític, els diferents corrents de pensament pedagògic; assegurar l'assistència de majories i alhora una oferta amb continguts crítics i alternatius; replegar propostes de diferents localitats i comarques....

A l'inici, les escoles d'estiu assumiren l'alfabetització dels mestres valencians tant en el vessant lingüístic com en el cultural. No sols es recuperaven els coneixements negats pel franquisme de la nostra història, la nostra geografia, la comprensió del nostre entorn social i natural; també es contactava amb corrents alternatius de pensament o artístics, amb experiències italianes, franceses, angleses i també de Catalunya i del País Basc. La participació de moltes persones d'avantguarda en l'art, la literatura, la filosofia, o la música, de molts professors i professores universitàries, van fer de les escoles d'estiu, caixa de ressonància i difusió de noves propostes culturals que volien arribar a les aules i als carrers.

Així es configurava un concepte de cultura popular i ensenyament arrelat al medi no reduït a la recuperació del folklore, sinó com a un procés d'alfabetització popular en el sentit que Paulo Freire dona a aquesta

REPENSAR PER TRANSFORMAR

idea, que ens permetera entendre globalment el present i a nosaltres mateixos, i actuar localment. Per exemple, el programa de vesprades de 1991 tractava amb la mateixa importància l'exposició del tema: *"La nostra llengua i el nacionalisme: Orígens, situació actual i perspectives de futur*, amb la participació d'Enric Valor, Josep Vicent Marqués i Rosa Serrano; que la del dia següent: *"El Golf Pèrsic: Una guerra més?"*, amb la presentació de materials didàctics elaborats per José A. Antón i el seminari d'Interculturalisme.

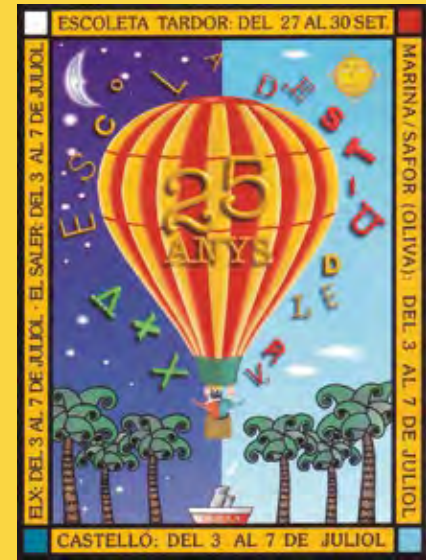
Anys després de les grans campanyes escolars contra l'entrada d'Espanya en l'OTAN, denunciàvem la guerra de l'Iraq i la dels Balcans, la instal·lació de la base de l'OTAN a Bétera, i la política migratoria racista... Perquè l'ensenyament ha de tractar el que passa al món i el que ens passa a les persones, i el que en diuen les televisions, per aprendre a decidir, a fer ciutadania i a cuidar-nos.

"També d'això volem parlar", diu el pròleg del programa de l'Escola d'Estiu del 1991. Estrenem no-neutralitat a la Guerra del Golf i un importantíssim paper dels mitjans de comunicació en la mistificació de l'experiència, amb la capacitat de crear espectacle amb les noves armes. Mai s'havia arribat a un punt d'obsenitat com l'actual [...] Mai s'havia amagat tant, mai les paraules emprades als mitjans de comunicació havien ocultat tan eficientment la "lògica" del conflicte bèl·lic: economia de guerra, geoestratègia, hegemonia política i militar, indústria d'armament. Mai la mentida institucionalitzada i quotidiana havia anat tan lluny ni havia estat tan rendible per al poder. Aquest, pot ser un bon tema per a repensar quin ha d'estar un "currículum compensador".¹²

Tot això comportava una lluita serena i incansable contra el monopoli de les editorials i els llibres de text. Com David front a Goliat, s'editaren quadernets, dossiers i fullets amb moltíssimes propostes didàctiques. Proposàrem a la Conselleria d'Educació establir concerts per a l'edició de materials oberts i flexibles que desbancaren l'hegemonia de les grans editorials. Nosaltres aprenguérem l'ofici d'ensenyants: seleccionar i organitzar continguts i materials, inventant i reinventant les activitats,

¹² Programa XVIa Escola d'Estiu de les Comarques Centrals, 1991, p. 5.

Cartells Escola d'estiu
 edicions anteriors.

dialogant amb el nostre alumnat i preguntant-nos: ¿Què pot oferir la meua aula als adolescents que m'acompanyen? Què oblida l'escola?

Les propostes de currículum de les escoles d'estiu rebutjaren la formulació del problema exclusivament psicologista i tècnica de la LGE i explicitaren que l'atenció a la diversitat de què parlava la LOGSE havia de considerar la desigualtat social de partida, i denunciaren feroçment les mesures segregacionistes de la LOMCE.

Per als i les mestres que aprenien a fer treball cooperatiu a l'aula, que treballaven amb els textos produïts pel mateix alumnat en la impremta escolar, que discutien en assemblea de responsabilitats i propostes, i que organitzaven l'alumnat en equips per a l'ajuda mútua, parlar del fracàs escolar era parlar de la necessitat de flexibilitzar els decrets i augmentar la formació docent, de la responsabilitat del professorat d'adaptar els programes a l'alumnat i no subordinar l'alumnat als programes. Les escoles d'estiu, en diferents anys i etapes, insisteixen que per fer realitat un model educatiu no segregador és prioritari trobar una altra formulació dels continguts curriculars.

*“Les tendències a la rigidesa i a l'homogeneïtzació no fan més que mantenir les diferències socials de poder i de classe, i continuen mantenint la segregació de les cultures marginals i oprimides (...) El compromís dels MRP amb les classes populars i la cultura dels pobles, ens porta a exigir una estructura curricular diferencial i flexible així com la intervenció creativa dels mestres i alumnes en l'elaboració curricular(...) Estem històricament compromesos amb la realitat cultural del País Valencià”.*¹³

En els anys 90, el tema “Què ensenya l'escola” és el cor dels programes de les escoles d'estiu. L'administració estava definint els nous decrets de continguts i el MRP demanava que s'obriren processos de debat i reflexió públics perquè la societat, no sols els experts, reflexionara quins eren els sabers necessaris per al segle XXI.

¹³ Conclusiones de la IIIa Escola d'Estiu del País Valencià, Comarques Centrals, 1987.

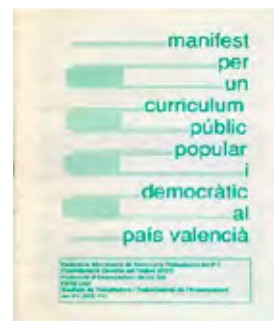
REPENSAR PER TRANSFORMAR

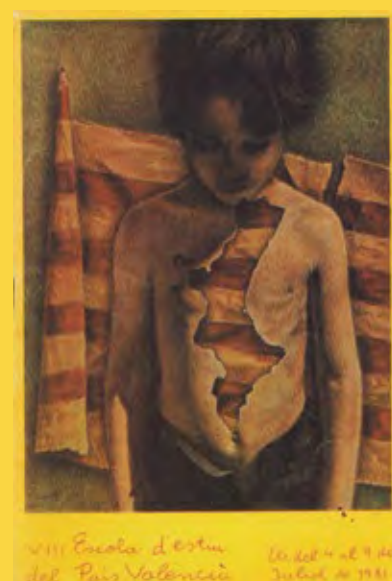
Calia qüestionar obertament la neutralitat de les ciències, demostrar com estan farcides d'androcentrisme, eurocentrisme i rebuig a la cultura popular i a la vida quotidiana de la gent treballadora. Volíem mostrar que les assignatures tradicionals no ens havien servit per ser persones felices i que calia espais per conèixer, per exemple, el nostre cos, les nostres emocions i les formes com establim relacions socials i interpersonals.

En les aules debat participaven especialistes de la pedagogia, la sociologia, la psicologia, la filosofia o la història de l'educació, junt amb periodistes, activistes i mestres que argumentaven la necessitat de fer explícits els valors en qualsevol contingut científic, en el discurs dels mitjans de comunicació, en el llenguatge, en les relacions socials, i ens mostraven ferramentes per a la deconstrucció del model cultural dominant.

Es tractava d'aprendre nosaltres i ensenyar el nostre alumnat a descobrir: la legitimació de les desigualtats, l'ocultació del poder ideològic o econòmic, l'oblit de les dones, la cultura del jovent o la saviesa dels vells, i la prioritització de l'atenció educativa sols en allò que produeix riquesa i pot ser mercaderia, a més del currículum ocult que sovint ensenya hàbits que contradiuen el discurs políticament correcte, o que mostra que ser bona persona és menys rellevant que treure un 10 en matemàtiques.

Des del punt de vista dels Moviments de Renovació Pedagògica, el caràcter democràtic d'una proposta educativa requereix almenys dues condicions: que contribuísca a disminuir les desigualtats entre classes; i que la seua elaboració haja implicat en la deliberació i presa de decisions a aquells i aquelles que han de fer-la realitat. Així que exigíem que l'administració fomentara un debat públic sobre els programes que havia d'ensenyar l'escola obligatòria i topàvem amb la tradició corporativa que alimentava el mesinfotisme, la inèrcia, les pors al canvi i a la diferència d'opinions. Tanmateix, junt amb STE-PV, CCOO, FETE-UGT i CGT, férem un *Manifest per un currículum popular i democràtic al País Valencià* i el difonguérem en revistes especialitzades, premsa, espais de debat o de formació, centres, associacions de pares i mares...

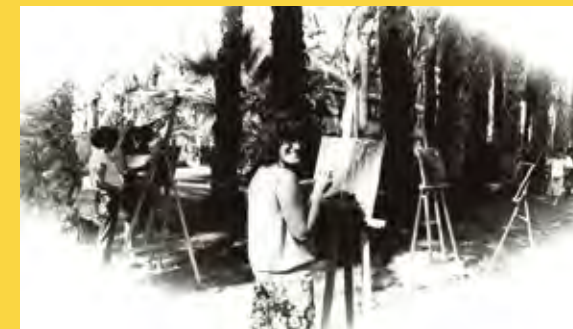

Però el contingut de les escoles d'estiu va més enllà de les aules debat i els grups de treball. L'aprenentatge en les escoles d'estiu és globalitzat: veus uns dossier didàctic sobre la inquisició valenciana; et fotopies uns expedients de mestres represaliades pel franquisme per als de 4t d'ESO; aprens formes d'autoavaluació de l'alumnat o com muntar una ràdio escolar... Escoltes experiències de gestió democràtica, tutoria en l'ESO o formes de coordinació docent; sents parlar de llibres i teories sobre la ciència o la sexualitat... Fas excursions per la comarca i t'assabentes de col·lectius immigrants sudamericans, propostes musicals afroamericanes i tallers de Muixeranga...

El temps és extraordinàriament elàstic: les hores del café estan plenes de raconets on es pot veure cine, escoltar experiències, cançons o xarrar amb algú que t'ha caigut bé. Pot acudir Amnistia Internacional per parlar de la tortura, Acció Ecologista per parlar dels espais protegits al País Valencià o es fa una taula redona sobre mitjans de comunicació alternatius, contra la celebració del Vè centenari de la colonització d'Amèrica, o l'associació "Per l'horta" per donar suport a la ILP que exigeix la protecció de l'Horta de València. Tot i això, segueix quedant temps per a la festa amb la Banda democràtica de Pedralba, Pep Laguarda i Tapineria, Al Tall... I ballar sempre amb "Impresentables", el grup de rock nascut de l'Escola d'Estiu.

Així, al llarg de cinc dies (a les Terres del Sud han fet Escoles de dues setmanes), un altre model cultural t'entrava per la pell, el respiraves, el beviess i l'ensumaves, mentres feies amics i amigues.

COORDINACIÓ

Direcció General
d'Innovació Educativa
i Ordenació

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport

TEXTOS

Vicent Marzá i Ibáñez
Margarida Castellano Sanz
Jodie Dinapoli Algarra
Àngels Martínez Bonafé

DISSENY I MAQUETACIÓ

Joanra Estellés Domingo

2020

Qui no s'arrisca
no pisca...
Arrisca't!

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria d'Educació,
Cultura i Esport